
CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24

ZESPÓŁ REALIZACJI

00 - 503 W A R S Z A W A

BADAŃ

621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17

TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET:

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/99/99

POLACY, CZESI I WĘGRZY O KONDYCJI SWOICH ZAKŁADÓW PRACY I PEWNOŚCI ZATRUDNIENIA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

POLACY, CZESI I WĘGRZY O KONDYCJI SWOICH ZAKŁADÓW PRACY I PEWNOŚCI ZATRUDNIENIA

- W Czechach i na Węgrzech ponad dwie piąte pracowników (po 42%) pozytywnie ocenia sytuację swojej firmy (gospodarstwa, instytucji), natomiast w Polsce tylko co czwarta osoba aktywna zawodowo (24%) uważa, że jej zakład pracy jest w dobrej kondycji, a jego istnienie i działalność nie są zagrożone. Polacy (34%) ponad dwukrotnie częściej niż Czesi (15%) i ponad trzykrotnie częściej niż Węgrzy (10%) deklarują, że ich zakłady pracy mają poważne problemy i ich przyszłość jest niepewna.
- Czesi i Węgrzy mają większe niż Polacy poczucie stabilności i pewności zatrudnienia w miejscu pracy. Utraty obecnie wykonywanej pracy najmniej obawia się 33% Polaków, 9% Czechów i 17% Węgrów.
- Aktywni zawodowo Czesi nie różnicują państwowych i prywatnych przedsiębiorstw ze względu na możliwość uzyskania dobrych zarobków. Polacy i Węgrzy postrzegają zakłady prywatne jako lepiej wynagradzające pracowników, a w porównaniu z Czechami gorzej oceniają możliwość uzyskania dobrych zarobków w obu rodzajach przedsiębiorstw, zwłaszcza państwowych.
- We wszystkich trzech krajach osoby aktywne zawodowo uważają, że większe poczucie bezpieczeństwa i stabilności zatrudnienia daje sektor państwowy niż prywatny. Polacy wyróżniają się mniejszym niż Węgrzy i Czesi poczuciem pewności zatrudnienia w obu sektorach gospodarki.

Publikujemy kolejny komunikat¹, który powstał dzięki współpracy między CBOS, IVVM (Instytutem Badania Opinii Społecznej w Pradze) oraz TÁRKI (Centrum Informatyki i Badań Społecznych w Budapeszcie).

W publicznych dyskusjach na temat przemian dokonujących się w krajach Europy Środkowo-Wschodniej zazwyczaj podkreśla się różne tempo transformacji i wzrostu gospodarczego. Skutkuje to szybkim powiększaniem się różnic między krajami byłego bloku wschodniego oraz zbliżoną - ze względu na instytucjonalną transformację gospodarczą - sytuacją Węgier, Czech i Polski, o których wręcz mówi się, że „przewodzą transformacji”². Interesujące wydaje się, jak postrzegana jest w tych krajach sytuacja zakładów pracy i osób w nich zatrudnionych, a także stwierdzenie, czy między nimi istnieją różnice bądź podobieństwa opinii ze względu na sytuację ankietowanych (wielkość i charakter własności zakładów pracy oraz sektor gospodarki). W kwietniu³ wszystkie trzy ośrodki sondaży opinie pracowników na ten temat.

SYTUACJA ZAWODOWA PRACUJĄCYCH W POLSCE, CZECHACH I NA WĘGRZECH

Przed porównaniem opinii o różnych aspektach postrzegania zakładów pracy w Polsce, Czechach i na Węgrzech (w każdym z tych krajów badania realizowane były na reprezentatywnej próbie dorosłej ludności) warto zwrócić uwagę na różnice i podobieństwa sytuacji ankietowanych ze względu na ich miejsce i charakter zatrudnienia.

---

¹ Dotychczas ukazały się: „Polacy i Węgrzy wobec przystąpienia do NATO”, marzec ‘99; „Oceny sytuacji gospodarczej, warunków bytu i działalności rządu w Polsce, Czechach i na Węgrzech”, marzec ‘99; „Polacy, Czesi i Węgrzy o integracji z Unią Europejską”, czerwiec ‘99.

² W. Roszkowski, *Krajobraz polodowcowy*, „Życie” z 25 maja ‘99.

³ Badanie zrealizowano w kwietniu ‘99 na próbach liczących 1092 osoby w Polsce, 1024 osoby w Czechach oraz 637 osób aktywnych zawodowo na Węgrzech.

Ogólnie można stwierdzić, że ze względu na wielkość zakładu pracy, mierzoną liczbą osób w nim zatrudnionych, badani Polacy i Węgrzy są w podobnej sytuacji: odsetki pracujących w małych, średnich, dużych i bardzo dużych przedsiębiorstwach są w obu krajach porównywalne. W Czechach mniej więcej tyle samo osób co w Polsce i na Węgrzech pracuje w dużych i bardzo dużych przedsiębiorstwach, lecz nieco większy odsetek Czechów niż Polaków i Węgrów jest zatrudnionych w firmach średniej wielkości.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 1

Ile osób zatrudnionych jest w Pana(i) miejscu pracy?	Polska (N=558)	Czechy (N=564)	Węgry (N=637)
	w procentach		
Mniej niż 25	45	36	40
Od 25 do 100	21	32	23
Od 101 do 500	16	16	16
Ponad 500	18	16	18
Nie wiem	0	0	3

W każdym z trzech wymienionych krajów najwięcej osób pracuje w prywatnych przedsiębiorstwach, z tym że o ile w Polsce odsetki zatrudnionych w firmach prywatnych i państwowych są porównywalne, o tyle w Czechach i na Węgrzech przeważają pracownicy przedsiębiorstw całkowicie prywatnych.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 2

Czy obecnie pracuje Pan(i):	Polska (N=558)	Czechy (N=564)	Węgry (N=637)
	w procentach		
- w instytucji lub zakładzie całkowicie państwowym, samorządowym, spółdzielczym lub publicznym (także w jednoosobowej spółce Skarbu Państwa)	40	32	37
- w spółce z udziałem właścicieli prywatnych (krajowych lub zagranicznych) i państwa	16	11	7
- w zakładzie całkowicie prywatnym (dotyczy także właścicieli, współwłaścicieli, osób pracujących na własny rachunek i rolników indywidualnych)	44	51	52
- inne formy własności	0	6	1
Trudno powiedzieć	0	0	3

Z porównania danych dotyczących form własności przedsiębiorstw można wnosić, że Węgrzy dwukrotnie częściej niż Polacy pracują w firmach zagranicznych bądź z udziałem kapitału zagranicznego. Nie wpływa to jednak na ogólny wniosek, że w obu krajach zdecydowana większość badanych jest zatrudniona w rodzimych przedsiębiorstwach.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 3

Czy Pana(i) zakład pracy (instytucja, firma, gospodarstwo) jest:	Polska (N=558)	Węgry (N=637)
	w procentach	
- własnością całkowicie polską/węgierską	92	82
- współwłasnością krajową i zagraniczną	6	10
- własnością całkowicie zagraniczną	2	5
Nie wiem	0	3

Brak danych dla Czech.

We wszystkich trzech krajach udział właścicieli i współwłaścicieli zakładów zatrudniających pracowników najemnych jest porównywalny. W Polsce odnotowujemy najwyższy odsetek osób pracujących na własny rachunek, natomiast nieco niższy niż w Czechach i na Węgrzech - odsetek szeregowych pracowników nie mających podwładnych.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 4

Jakie jest Pana(i) stanowisko?	Polska (N=558)	Czechy (N=564)	Węgry (N=637)
	w procentach		
Pracownik nie mający podwładnych	65	71	78
Pracujący na własny rachunek, nie mający podwładnych	15	6	9
Właściciel (współwłaściciel) mający podwładnych	5	4	4
Kierownik/menedżer średniego i wysokiego szczebla (ale nie właściciel)*	14	19	8
Brak danych	1	0	1

* Ze względu na małe liczebności menedżerów wysokiego szczebla połączono dwie kategorie: *kierownik średniego szczebla mający swego szefa* oraz *menedżer wysokiego szczebla nie mający swego szefa*.

OPINIE PRACOWNIKÓW O KONDYCJI ICH ZAKŁADÓW PRACY

W porównaniu z Czechami i Węgrami Polacy deklarują znacznie większą niepewność dotyczącą kondycji i przyszłości macierzystych zakładów pracy.

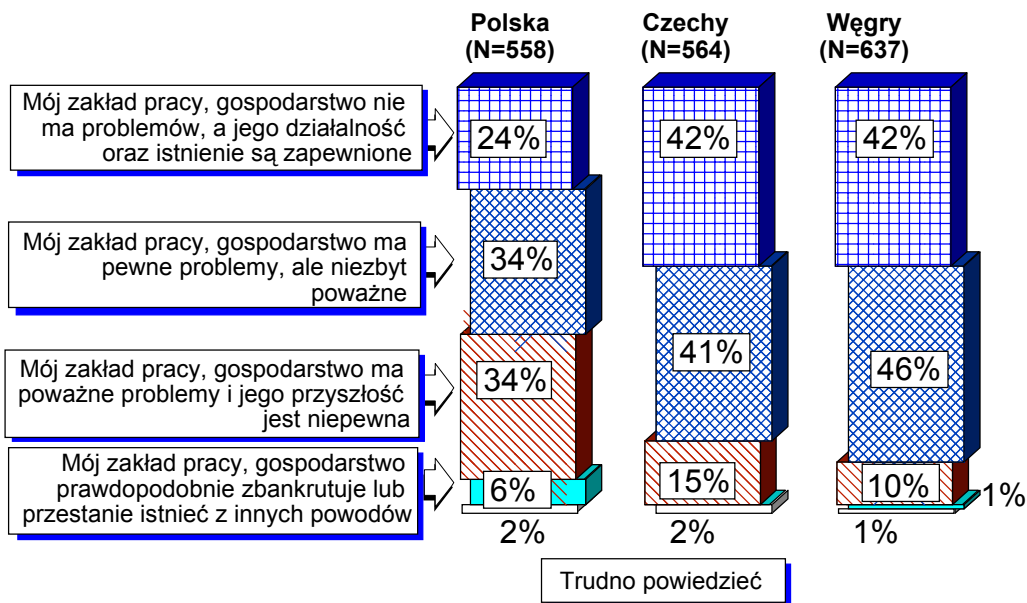
W Czechach i na Węgrzech ponad dwie piąte pracowników (po 42%) pozytywnie ocenia sytuację swojej firmy (gospodarstwa, instytucji) i nie dostrzega zagrożenia dla jej działalności lub istnienia. Zbliżone odsetki osób aktywnych zawodowo (odpowiednio 41% i 46%) wskazują na pewne problemy, które nie stanowią jednak zagrożenia dla istnienia ich zakładów. Ogółem 83% Czechów i 86% Węgrów pozytywnie ocenia sytuację swoich zakładów pracy. Tylko nieliczni Węgrzy (łącznie 11%) i Czesi (15%) określają przyszłość swego miejsca zatrudnienia jako niepewną.

Na tym tle Polacy wyróżniają się poczuciem niepewności i stanu zagrożenia. Jedynie co czwarty aktywny zawodowo Polak (24%) stwierdza, że jego zakład pracy (gospodarstwo, instytucja) jest w dobrej kondycji, a jego istnienie i działalność nie są zagrożone. Co trzeci (34%) ma względnie dobre samopoczucie i problemy swojej firmy ocenia jako niezbyt poważne. Taki sam odsetek zatrudnionych uważa jednak, iż jego zakład pracy (gospodarstwo, instytucja) ma poważne problemy i jego przyszłość jest niepewna (34%). Jak widać, Polacy ponad dwukrotnie częściej niż Czesi i ponad trzykrotnie częściej niż Węgrzy lękają się o przyszłość swoich miejsc pracy. W odróżnieniu od Węgrów i Czechów, którym obce są obawy przed bankructwem zakładów, 6% aktywnych zawodowo Polaków deklaruje takie niepokoje.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

CBOS

RYS. 1. JAK SZCHARAKTERYZOWAŁ(A)BY PAN(I) SYTUACJĘ SWOJEGO ZAKŁADU PRACY LUB GOSPODARSTWA W TYM ROKU?

W Polsce o przyszłe losy miejsca pracy niepokoją się osoby zatrudnione w różnych sektorach gospodarki i zakładach o różnym charakterze własności. Blisko dwie piąte (38%) zatrudnionych w przedsiębiorstwach państwowych, niemal co trzeci (32%) pracownik prywatnej firmy oraz co czwarty (26%) pracownik spółki z udziałem właścicieli prywatnych i państwa stwierdza, że zakład, w którym pracuje, ma poważne problemy zagrażające jego istnieniu. Od 5% do 7% pracowników, bez względu na to, do jakiego sektora gospodarki zaliczają oni swoją firmę, przewiduje jej likwidację lub bankructwo. Niepewność w tej dziedzinie deklarują również pracownicy przedsiębiorstw zagranicznych oraz spółek o współwłasności polskiej i zagranicznej, choć należy wyraźnie zaznaczyć, że zbyt mała liczebność tej kategorii pracowników (ogółem 47 osób) nie upoważnia do formułowania ogólniejszych wniosków.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 5

Jak scharakteryzował(a)by Pan(i) sytuację swego zakładu pracy lub gospodarstwa w tym roku?*	Czy obecnie pracuje Pan(i)**:								
	w zakładzie państwowym*			w spółce z udziałem właścicieli prywatnych i państwa			w zakładzie (spółce), całkowicie prywatnym**		
	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry
	w procentach								
Mój zakład pracy, gospodarstwo nie ma problemów, a jego działalność oraz istnienie są zapewnione	24	58	37	28	35	40	22	34	44
Mój zakład pracy, gospodarstwo ma pewne problemy, ale niezbyt poważne	31	34	50	39	37	52	38	47	42
Mój zakład pracy, gospodarstwo ma poważne problemy i jego przyszłość jest niepewna	38	4	11	26	22	5	32	18	10
Mój zakład pracy, gospodarstwo prawdopodobnie zbankrutuje lub przestanie istnieć z innych powodów	6	1	0	5	1	2	7	0	2
Trudno powiedzieć	1	3	2	2	5	1	1	1	2

* Łącznie z samorządowym, spółdzielczym lub publicznym (także jednoosobowa spółka Skarbu Państwa) i sferą budżetową.
 ** Dotyczy także właścicieli, współwłaścicieli, osób pracujących na własny rachunek i rolników indywidualnych.
 Pominęto kategorię „Inne”.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 6

Jak scharakteryzował(a)by Pan(i) sytuację swojego zakładu pracy lub gospodarstwa w tym roku?	Czy Pana(i) zakład pracy (instytucja, firma, gospodarstwo) jest:					
	własnością całkowicie polską/węgierską		współwłasnością polską/węgierską i zagraniczną		własnością całkowicie zagraniczną	
	Polska	Węgry	Polska	Węgry	Polska	Węgry
	w procentach					
Mój zakład pracy, gospodarstwo nie ma problemów, a jego działalność oraz istnienie są zapewnione	23	40	29	45	28	55
Mój zakład pracy, gospodarstwo ma pewne problemy, ale niezbyt poważne	34	46	55	47	52	36
Mój zakład pracy, gospodarstwo ma poważne problemy i jego przyszłość jest niepewna	36	11	8	7	20	9
Mój zakład pracy, gospodarstwo prawdopodobnie zbankrutuje lub przestanie istnieć z innych powodów	6	1	5	0	0	0

Pominęto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

W odróżnieniu od Polaków Czesi zatrudnieni w państwowych firmach są spokojni o dalszy los swego miejsca pracy. Większy niepokój zdradzają Czesi pracujący w sektorach prywatnym i prywatno-państwowym, chociaż i w tym przypadku deklarowany poziom obaw jest niższy niż w Polsce. Największe poczucie bezpieczeństwa w tym względzie deklarują Węgrzy. Zestawienie tych danych prowadzi do konstatacji, że poczucie niestabilności rynku pracy jest w naszym kraju większe niż w dwóch pozostałych.

W Polsce niepewność dotyczącą przyszłej działalności zakładów pracy najczęściej deklarują pracownicy przedsiębiorstw największych (liczących ponad 500 pracowników) i najmniejszych (zatrudniających mniej niż 25 osób). To spostrzeżenie dobrze oddaje sytuację, jaka utrzymuje się w naszym kraju od dłuższego czasu. W okresie realizacji sondażu uwaga społeczeństwa zwrócona była na rolników indywidualnych protestujących przeciw nieopłacalności produkcji rolnej (w polskiej próbie rolnicy stanowią 8% ogółu pracujących), a także na konflikty między górnikiem, pracownikami przemysłu zbrojeniowego i pracownikami służby zdrowia a stroną rządową. Wysoki poziom lęku o przyszłość własnych zakładów pracy związany jest zapewne z obawami przed skutkami reformowania wielu dziedzin życia publicznego jednocześnie, w tym restrukturyzacji górnictwa i planów likwidacji nierentownych kopalń. Wyraża się w nim również niepokój o przyszłość małych indywidualnych gospodarstw rolnych.

Zdecydowana większość Węgrów nie obawia się o przyszłość swoich zakładów pracy, niezależnie od ich wielkości (liczby zatrudnionych w nich pracowników). Czesi mają mniejszą pewność w tym względzie: co piąty zatrudniony w przedsiębiorstwie średnim i co czwarty w dużym stwierdza, że ma ono poważne problemy i jego przyszłość jest niepewna.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 7

Jak scharakteryzował(a)by Pan(i) sytuację swego zakładu pracy lub gospodarstwa w tym roku?*	Ile osób zatrudnionych jest w Pana(i) miejscu pracy?											
	Mniej niż 25			Od 25 do 100			Od 101 do 500			Ponad 500		
	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry
	w procentach											
Mój zakład pracy, gospodarstwo nie ma problemów, a jego działalność oraz istnienie są zapewnione	23	40	43	27	49	41	29	38	35	14	37	44
Mój zakład pracy, gospodarstwo ma pewne problemy, ale niezbyt poważne	39	48	41	44	36	49	28	39	49	21	37	48
Mój zakład pracy, gospodarstwo ma poważne problemy i jego przyszłość jest niepewna	30	10	11	23	12	8	32	21	13	57	24	8
Mój zakład pracy, gospodarstwo prawdopodobnie zbankrutuje lub przestanie istnieć z innych powodów	8	0	2	4	0	0	4	0	1	7	1	0
Trudno powiedzieć	0	2	3	2	3	2	1	2	1	0	1	0

W Polsce niepokój o perspektywy własnego zakładu pracy towarzyszy wszystkim pracującym, bez względu na zajmowane przez nich stanowisko, chociaż w zróżnicowanym stopniu. Brak poczucia pewności najczęściej deklarują osoby pracujące na własny rachunek (54%) oraz właściciele zatrudniający pracowników najemnych (48%), w tym co siódmy z nich obawia się bankructwa. Również na Węgrzech osoby pracujące na własny rachunek najczęściej deklarują, że ich firmy mają poważne problemy (29%), w tym 6% obawia się bankructwa. Deklarowany przez Węgrów pracujących na własny rachunek poziom obaw jest znacznie niższy niż w Polsce, ale wyższy niż w analogicznej grupie osób aktywnych zawodowo w Czechach (3%). Pod tym względem najlepszym samopoczuciem wyróżniają się węgierscy właściciele mający podwładnych oraz węgierscy kierownicy i menedżerowie średniego i wysokiego szczebla, którzy - w odróżnieniu od osób zajmujących analogiczne stanowiska w dwóch pozostałych krajach - są niemal w pełni przekonani o dobrej kondycji i stabilności swoich zakładów pracy.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 8

Jak scharakteryzował(a)by Pan(i) sytuację swojego zakładu pracy lub gospodarstwa w tym roku?*	Jakie jest Pana(i) stanowisko?											
	Pracownik nie mający podwładnych			Pracujący na własny rachunek, nie mający podwładnych			Właściciel mający podwładnych			Kierownik/menedżer średniego i wysokiego szczebla**		
	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry
	w procentach											
Mój zakład pracy, gospodarstwo nie ma problemów, a jego działalność oraz istnienie są zapewnione	24	42	45	14	31	21	25	33	32	32	47	35
Mój zakład pracy, gospodarstwo ma pewne problemy, ale niezbyt poważne	36	40	42	32	57	49	27	67	64	37	32	61
Mój zakład pracy, gospodarstwo ma poważne problemy i jego przyszłość jest niepewna	34	16	10	43	3	23	35	0	0	21	19	2
Mój zakład pracy, gospodarstwo prawdopodobnie zbankrutuje lub przestanie istnieć z innych powodów	4	0	1	11	0	6	13	0	0	9	1	0
Trudno powiedzieć	2	2	2	0	9	1	0	0	4	1	1	2

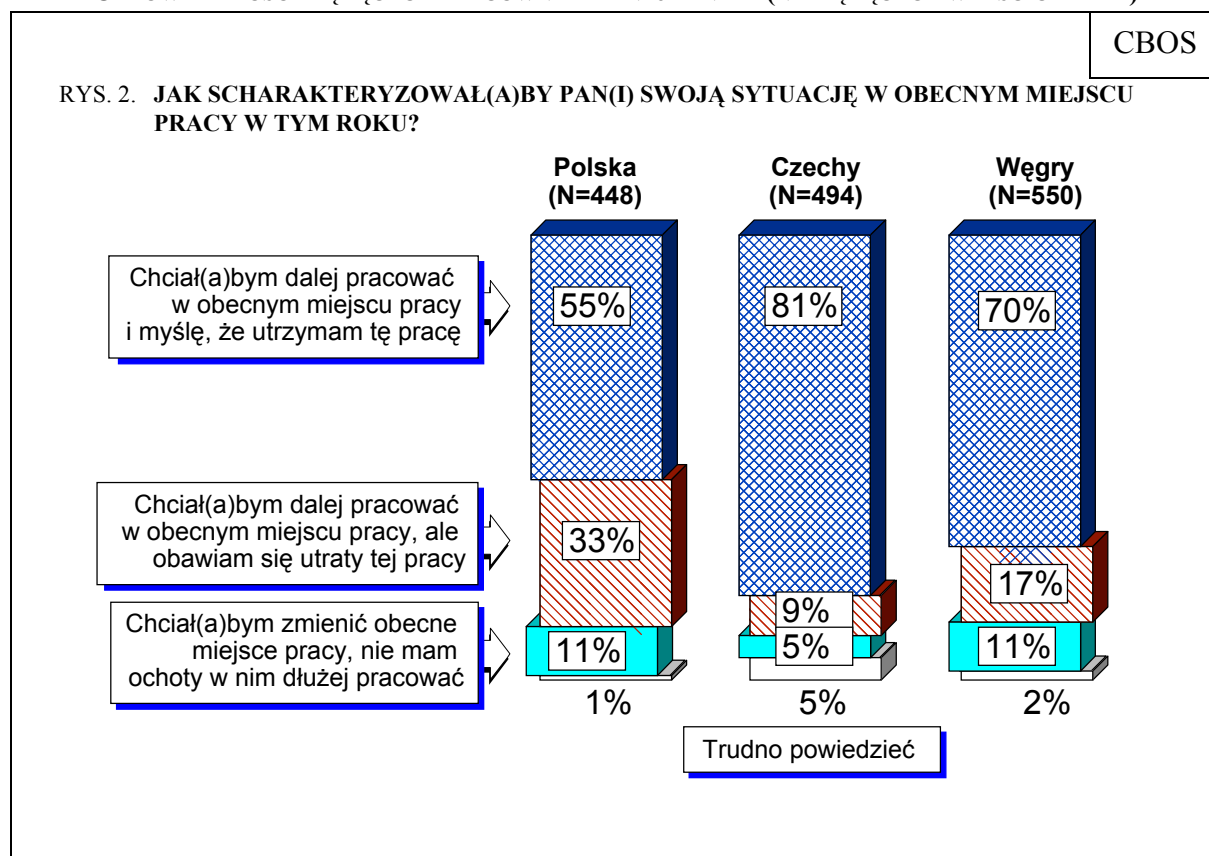
** Ze względu na małe liczebności menedżerów wysokiego szczebla, połączono dwie kategorie: *kierownik średniego szczebla mający swego szefa* oraz *menedżer wysokiego szczebla nie mający swego szefa*.

**STOSUNEK DO PRACY I POCZUCIE PEWNOŚCI ZATRUDNIENIA
PRACOWNIKÓW NAJEMNYCH**

We wszystkich trzech krajach niemal 90% badanych pracowników najemnych (nie będących właścicielami) deklaruje, że chciałoby dalej pracować w obecnym miejscu pracy. Można zatem powiedzieć, że odczuwają oni potrzebę stabilności zatrudnienia. Ocena pewności zatrudnienia w obecnym miejscu pracy jest jednak zróżnicowana. Czesi i Węgrzy częściej niż Polacy mają poczucie stabilności i pewności zatrudnienia. Tylko niewielki

odsetek pracowników najemnych w Czechach (9%) i liczniejszy na Węgrzech (17%) obawia się utraty pracy. W Polsce tego rodzaju obawy deklaruje co trzeci pracownik najemny (33%). Co dziewiąty Polak i Węgier (po 11%) oraz co dwudziesty Czech sygnalizuje chęć zmiany miejsca pracy z powodów innych niż lęk przed jej utratą.

ODPOWIEDZI OSÓB BĘDĄCYCH PRACOWNIKAMI NAJEMNYMI (NIE BĘDĄCYCH WŁAŚCIELAMI)

Pracownicy najemni w Polsce znacznie częściej niż w pozostałych krajach obawiają się utraty pracy - tego rodzaju obawy deklaruje tym więcej ankietowanych, im większy jest ich zakład pracy.

ODPOWIEDZI OSÓB BĘDĄCYCH PRACOWNIKAMI NAJEMNYMI (NIE BĘDĄCYCH WŁAŚCICIELAMI)

Tabela 9

Jak scharakteryzował(a)by Pan(i) swoją sytuację w obecnym miejscu pracy w tym roku?	Ile osób zatrudnionych jest w Pana(i) miejscu pracy?											
	Mniej niż 25			Od 25 do 100			Od 101 do 500			Ponad 500		
	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry
	w procentach											
Chciał(a)bym dalej pracować w obecnym miejscu pracy i myślę, że utrzymam tę pracę	57	79	72	63	80	73	55	77	66	45	87	70
Chciał(a)bym dalej pracować w obecnym miejscu pracy, ale obawiam się utraty tej pracy	25	7	11	28	9	17	36	10	23	47	9	15
Chciał(a)bym zmienić obecne miejsce pracy, nie mam ochoty w nim dłużej pracować	16	7	15	8	3	8	8	10	8	8	2	12
Trudno powiedzieć	2	6	1	1	8	2	1	3	3	0	1	2

Sektor przedsiębiorstw, w których zatrudnieni są ankietowani, również odmiennie różnicuje opinie pracowników w poszczególnych krajach. W Czechach największe poczucie pewności zatrudnienia mają pracownicy sektora państwowego. Na Węgrzech zatrudnienie w różnych działach gospodarki nie różnicuje stosunku do pracy i pewności jej utrzymania. Natomiast w Polsce związek ten można określić następująco: relatywnie największe poczucie bezpieczeństwa deklarują pracownicy sektora prywatnego, ale jednocześnie częściej niż pozostali chcieliby zmienić pracę.

Tabela 10

Jak scharakteryzował(a)by Pan(i) swoją sytuację w obecnym miejscu pracy w tym roku?	Czy obecnie pracuje Pan(i):								
	w zakładzie państwowym*			w spółce z udziałem właścicieli prywatnych i państwa			w zakładzie (spółce) całkowicie prywatnym **		
	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry
	w procentach								
Chciał(a)bym dalej pracować w obecnym miejscu pracy i myślę, że utrzymam tę pracę	54	90	72	51	72	73	60	74	69
Chciał(a)bym dalej pracować w obecnym miejscu pracy, ale obawiam się utraty tej pracy	38	4	17	38	18	15	25	10	15
Chciał(a)bym zmienić obecne miejsce pracy, nie mam ochoty w nim dłużej pracować	8	1	9	9	5	12	15	10	13
Trudno powiedzieć	0	5	2	2	5	0	0	6	3

* Łącznie z samorządowym, spółdzielczym lub publicznym (także jednoosobowa spółka Skarbu Państwa) i sferą budżetową.
 ** Dotyczy także właścicieli, współwłaścicieli, osób pracujących na własny rachunek i rolników indywidualnych.

Pominięto kategorię „Inne”.

OPINIE O PAŃSTWOWYCH I PRYWATNYCH ZAKŁADACH PRACY

Po raz pierwszy w roku '94, a następnie w '97 pytaliśmy Polaków o poglądy dotyczące wysokości zarobków i pewności zatrudnienia w państwowych i prywatnych zakładach pracy. Tegoroczny sondaż jest więc trzecim pomiarem opinii na ten temat, a zatem możemy ukazać ewolucję poglądów Polaków. Zadanie takich samych pytań w Czechach i na Węgrzech dodatkowo stwarza możliwość porównania opinii o prywatnych i państwowych przedsiębiorstwach w różnych krajach.

W Polsce i Czechach na pytania dotyczące oceny wysokości zarobków i pewności zatrudnienia odpowiadali wszyscy ankietowani, na Węgrzech wypowiedziały się na ten temat tylko osoby pracujące.

Opinia publiczna w Polsce i Czechach o zarobkach i pewności zatrudnienia

W opinii ankietowanych Czechów wysokie zarobki są mniej więcej równie częste w państwowych i prywatnych zakładach pracy (odpowiednio 52% i 55%). Zbliżone grupy respondentów są zdania, że zarówno w państwowych, jak i prywatnych zakładach *prawie zawsze* lub *stosunkowo często* zarobki są wysokie (odpowiednio 21% i 23% łącznie). W postrzeganiu występowania wysokich zarobków *stosunkowo rzadko* lub *nigdy* - w zależności od tego, czy jest to pracodawca państwowy czy prywatny - różnice nie są duże (odpowiednio 26% i 21% łącznie).

W Polsce przedsiębiorstwa prywatne postrzegane są jako lepiej wynagradzające pracowników. Niemal co piąty Polak (19%) uważa, że w przedsiębiorstwach prywatnych *prawie zawsze* lub *stosunkowo często* zarobki są wysokie, podczas gdy tylko co jedenasty (9%) sądzi, że tak jest również w przedsiębiorstwach państwowych. Jedna trzecia ankietowanych (33%) uważa, że w zakładach prywatnych *stosunkowo rzadko* można uzyskać dobre zarobki lub *prawie nigdy*, a ponad dwie piąte (43%) tak ocenia wysokość zarobków w przedsiębiorstwach państwowych. Można więc powiedzieć, że ze względu na zarobki

Polacy korzystniej oceniają prywatne zakłady pracy niż państwowe, a w porównaniu z Czechami gorzej oceniają możliwość uzyskania wysokich zarobków w obu rodzajach przedsiębiorstw, zwłaszcza zaś państwowych.

ODPOWIEDZI OGÓŁU ANKIETOWANYCH (ŁĄCZNIE Z NIEPRACUJĄCYMI)

Tabela 11

Czy, Pana(i) zdaniem, zarobki są wysokie:	Polska			Czechy
	'94 (N=2127)	'97 (N=1663)	'99 (N=1092)	'99 (N=1024)
	w procentach			
w przedsiębiorstwach państwowych				
- prawie zawsze	1	1	2	6
- stosunkowo często	6	10	7	15
- czasem tak, czasem nie	30	39	37	52
- stosunkowo rzadko	44	37	33	23
- prawie nigdy	13	6	10	3
Trudno powiedzieć	6	7	11	1
w przedsiębiorstwach prywatnych				
- prawie zawsze	4	4	3	3
- stosunkowo często	24	24	16	20
- czasem tak, czasem nie	44	42	38	55
- stosunkowo rzadko	18	20	23	17
- prawie nigdy	3	4	10	4
Trudno powiedzieć	7	6	10	1

Jednocześnie trzeba dodać, że ze względu na postrzeganie zarobków poprawił się w latach '94-'97 wizerunek przedsiębiorstw państwowych. Od roku '97 opinie o zarobkach w zakładach państwowych w zasadzie się nie zmieniły, a w przypadku przedsiębiorstw prywatnych - uległy pogorszeniu. W stosunku do roku '97 zmniejszył się (z 28% do 19%) odsetek sądzących, że w przedsiębiorstwach prywatnych *zawsze* lub *stosunkowo często* można uzyskać dobre zarobki, zwiększył zaś (z 24% do 33%) odsetek osób, które uważają, że zdarza się to *stosunkowo rzadko* lub nie występuje *nigdy*.

O ile Czesi nie różnicują przedsiębiorstw państwowych i prywatnych ze względu na wysokość zarobków, o tyle z uwagi na poczucie stabilności i pewności zatrudnienia wyraźniej je przeciwstawiają: blisko połowa ankietowanych (49%) stwierdza, że praca w przedsiębiorstwach państwowych *prawie zawsze* lub *stosunkowo często* daje pewność zatrudnienia, taki sam odsetek (49%) deklaruje, iż przedsiębiorstwa prywatne *stosunkowo rzadko* zapewniają poczucia bezpieczeństwa w tym względzie lub *prawie nigdy*.

Polacy są bardziej krytyczni niż Czesi w postrzeganiu pewności zatrudnienia, dotyczy to zarówno prywatnego, jak i państwowego sektora gospodarki. Mniej więcej co trzeci Polak (36%) uważa, że praca w państwowym zakładzie daje poczucie stabilności, tylko co dwudziesty (5%) sądzi tak o prywatnych przedsiębiorstwach. Większość (66%) jest zgodna co do tego, że prywatne zakłady nie dają pewności zatrudnienia.

ODPOWIEDZI OGÓLU ANKIETOWANYCH (ŁĄCZNIE Z NIEPRACUJĄCYMI)

Tabela 12

Czy, Pana(i) zdaniem, praca daje pewność zatrudnienia i poczucie stabilności :	Polska			Czechy
	'94 (N=2127)	'97 (N=1663)	'99 (N=1092)	'99 (N=1042)
	w procentach			
w przedsiębiorstwach państwowych				
- prawie zawsze	14	15	13	15
- stosunkowo często	32	43	23	34
- czasem tak, czasem nie	25	20	27	43
- stosunkowo rzadko	16	15	20	6
- prawie nigdy	8	3	9	2
Trudno powiedzieć	5	4	8	-
w przedsiębiorstwach prywatnych				
- prawie zawsze	1	1	1	1
- stosunkowo często	6	7	4	5
- czasem tak, czasem nie	26	23	21	44
- stosunkowo rzadko	40	44	36	39
- prawie nigdy	22	19	30	10
Trudno powiedzieć	5	6	8	1

Opinie Polaków dotyczące pewności zatrudnienia w sektorze prywatnym w zasadzie nie zmieniają się od lat, natomiast odnoszące się do sektora państwowego ulegają wahaniom, przy czym należy podkreślić, że obecnie są one bardziej krytyczne niż w poprzednich latach.

Warto też dodać, że zarówno w Polsce, jak i w Czechach opinie ogółu ankietowanych o zarobkach i pewności zatrudnienia w obu sektorach przedsiębiorstw są bardzo zbliżone do poglądów na ten temat wśród osób aktywnych zawodowo. Omówione wyżej dane dotyczą wszystkich Polaków i Czechów, łącznie z niepracującymi. Porównania trzech krajów możliwe są w odniesieniu do grupy osób pracujących zawodowo.

Aktywni zawodowo w Polsce, Czechach i na Węgrzech o zarobkach i pewności zatrudnienia

Opinie o zarobkach

Możliwość uzyskania wysokich zarobków w przedsiębiorstwach państwowych dostrzegają przede wszystkim aktywni zawodowo Czesi. Częściej niż pracujący Polacy i Węgrzy są oni zdania, że relatywnie często (*prawie zawsze i stosunkowo często łącznie*) sektor państwowy zapewnia dobre zarobki, natomiast znacznie rzadziej niż Polacy i Węgrzy mają krytyczny stosunek do wynagrodzeń w sektorze publicznym (*stosunkowo rzadko i prawie nigdy łącznie*). Wśród Polaków i Węgrów opinie na ten temat są zbliżone: blisko połowa z nich (po 46%) ocenia, że państwowe zakłady pracy relatywnie rzadko zapewniają wysokie zarobki (*stosunkowo rzadko i prawie nigdy łącznie*). Natomiast opinie Węgrów o zarobkach w przedsiębiorstwach prywatnych bliższe są opiniom Czechów niż Polaków. Należy jednak wyraźnie podkreślić, że Węgrzy, podobnie jak Polacy, ze względu na możliwość uzyskania wysokich zarobków lepiej oceniają przedsiębiorstwa prywatne, podczas gdy Czesi podobnie postrzegają obydwa sektory.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 13

Czy, Pana(i) zdaniem, zarobki są wysokie:	Polska (N=558)	Czechy (N=564)	Węgry (N=637)
	w procentach		
w przedsiębiorstwach państwowych			
- prawie zawsze	2	7	4
- stosunkowo często	7	14	12
- czasem tak, czasem nie	40	50	38
- stosunkowo rzadko	33	25	28
- prawie nigdy	13	4	18
w przedsiębiorstwach prywatnych			
- prawie zawsze	3	3	4
- stosunkowo często	16	20	22
- czasem tak, czasem nie	46	56	48
- stosunkowo rzadko	21	17	18
- prawie nigdy	9	4	8

*Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

We wszystkich trzech krajach osoby zatrudnione w sektorze prywatnym mają nieco lepsze wyobrażenie o możliwości uzyskania wysokich zarobków w przedsiębiorstwach państwowych, niż ci, którzy w nich pracują. I odwrotnie: pracownicy zakładów państwowych nieco częściej niż prywatnych oceniają, że w sektorze prywatnym można osiągnąć dobre zarobki. Wprawdzie w poszczególnych krajach deklaracje osób zatrudnionych w różnych działach gospodarki są mało zróżnicowane, jednak ogólnie można stwierdzić, że Polaków, Czechów i Węgrów łączy wspólna cecha, którą można określić jako tendencję do postrzegania innych sektorów gospodarki, niż ten, w którym są zatrudnieni, jako stwarzających lepsze warunki płacowe.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 14

Czy obecnie Pan(i) pracuje w:	Czy, Pana(i) zdaniem, w przedsiębiorstwach państwowych zarobki są wysokie:								
	prawie zawsze i stosunkowo często			czasem tak, czasem nie			stosunkowo rzadko i prawie nigdy		
	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry
w procentach									
- instytucji lub zakładzie całkowicie państwowym*	5	11	9	38	51	38	52	38	52
- zakładzie całkowicie prywatnym**	14	26	19	38	50	37	42	24	43

* Łącznie z samorządowym, spółdzielczym lub publicznym (także jednoosobowa spółka Skarbu Państwa) i sferą budżetową.
 ** Dotyczy także właścicieli, współwłaścicieli, osób pracujących na własny rachunek i rolników indywidualnych.

Pominięto pracujących w spółce z udziałem właścicieli prywatnych i państwa, „Inne formy własności” oraz odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 15

Czy obecnie Pan(i) pracuje w:	Czy, Pana(i) zdaniem, w przedsiębiorstwach prywatnych zarobki są wysokie:								
	prawie zawsze i stosunkowo często			czasem tak, czasem nie			stosunkowo rzadko i prawie nigdy		
	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry
w procentach									
- instytucji lub zakładzie całkowicie państwowym*	20	27	31	44	53	44	29	20	25
- zakładzie całkowicie prywatnym**	16	19	26	45	59	50	33	21	24

* Łącznie z samorządowym, spółdzielczym lub publicznym (także jednoosobowa spółka Skarbu Państwa) i sferą budżetową.
 ** Dotyczy także właścicieli, współwłaścicieli, osób pracujących na własny rachunek i rolników indywidualnych

Pominięto pracujących w spółce z udziałem właścicieli prywatnych i państwa, „Inne formy własności” oraz odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Opinie o pewności zatrudnienia i poczuciu stabilności

Ogólnie rzecz biorąc, brak jest dużych różnic między Czechami i Węgrami na temat pewności zatrudnienia i poczucia stabilności w przedsiębiorstwach państwowych i prywatnych. W obydwu krajach osoby aktywne zawodowo wiążą większe poczucie bezpieczeństwa z sektorem publicznym niż prywatnym. W porównaniu z Węgrami i Czechami Polacy charakteryzują się przede wszystkim mniejszym poczuciem pewności zatrudnienia w ogóle (w obu sektorach).

O ile przedsiębiorstwa państwowe oceniane są we wszystkich trzech krajach lepiej niż prywatne pod względem pewności zatrudnienia, o tyle sektor prywatny postrzegany jest lepiej pod względem zarobków, choć wśród Czechów różnica ta jest minimalna.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 16

Czy, Pana(i) zdaniem, praca daje pewność zatrudnienia i poczucie stabilności:	Polska (N=558)	Czechy (N=564)	Węgry (N=637)
	w procentach		
w przedsiębiorstwach państwowych			
- prawie zawsze	13	14	15
- stosunkowo często	25	35	29
- czasem tak, czasem nie	26	42	35
- stosunkowo rzadko	22	7	10
- prawie nigdy	10	2	7
Trudno powiedzieć	4	-	4
w przedsiębiorstwach prywatnych			
- prawie zawsze	1	1	3
- stosunkowo często	5	5	10
- czasem tak, czasem nie	23	46	43
- stosunkowo rzadko	36	37	28
- prawie nigdy	31	11	16
Trudno powiedzieć	4	-	-

Również zatrudnienie w państwowym bądź prywatnym przedsiębiorstwie nie różnicuje w zasadniczy sposób opinii o bezpieczeństwie zatrudnienia. Ogólnie można stwierdzić, że wszyscy ankietowani pracownicy, bez względu na kraj zamieszkania i miejsce pracy, postrzegają sektor publiczny jako dający większe poczucie bezpieczeństwa i stabilności zatrudnienia niż sektor prywatny.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 17

Czy obecnie Pan(i) pracuje w:	Czy, Pana(i) zdaniem, w przedsiębiorstwach państwowych praca daje pewność zatrudnienia i poczucie stabilności:								
	prawie zawsze, stosunkowo często			czasem tak, czasem nie			stosunkowo rzadko, prawie nigdy		
	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry
	w procentach								
- instytucji lub zakładzie całkowicie państwowym*	37	47	50	31	45	34	30	8	16
- zakładzie całkowicie prywatnym**	37	50	44	20	40	35	35	10	21

* Łącznie z samorządowym, spółdzielczym lub publicznym (także jednoosobowa spółka Skarbu Państwa) i sferą budżetową.

** Dotyczy także właścicieli, współwłaścicieli, osób pracujących na własny rachunek i rolników indywidualnych

Pominięto pracujących w spółce z udziałem właścicieli prywatnych i państwa, „Inne formy własności” oraz odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

ODPOWIEDZI OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (ŁĄCZNIE Z ROLNIKAMI, WŁAŚCICIELAMI ITP.)

Tabela 18

Czy obecnie Pan(i) pracuje w:	Czy, Pana(i) zdaniem, w przedsiębiorstwach prywatnych praca daje pewność zatrudnienia i poczucie stabilności:								
	prawie zawsze, stosunkowo często			czasem tak, czasem nie			stosunkowo rzadko, prawie nigdy		
	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry	Polska	Czechy	Węgry
	w procentach								
- instytucji lub zakładzie całkowicie państwowym*	6	4	6	21	37	42	71	59	52
- zakładzie całkowicie prywatnym**	4	8	19	24	50	45	67	42	36

* Łącznie z samorządowym, spółdzielczym lub publicznym (także jednoosobowa spółka Skarbu Państwa) i sferą budżetową.

** Dotyczy także właścicieli, współwłaścicieli, osób pracujących na własny rachunek i rolników indywidualnych.

Pominięto pracujących w spółce z udziałem właścicieli prywatnych i państwa, „Inne formy własności” oraz odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Polacy, Czesi i Węgrzy różnią się w poglądach na temat sytuacji swoich zakładów pracy i perspektyw ich działalności. W Czechach i na Węgrzech ponad dwie piąte osób aktywnych zawodowo pozytywnie ocenia kondycję swego zakładu, a osoby deklarujące poczucie zagrożenia w tym względzie należą do mniejszości. W Polsce odwrotnie: tylko co czwarty badany uważa, że firma, w której pracuje, nie ma żadnych trudności, a jej dalsze istnienie i działalność nie są zagrożone. Dwie piąte ankietowanych deklaruje, że ich zakłady pracy mają poważne trudności lub grozi im bankructwo. Prawdopodobnie to właśnie sprawia, że w porównaniu z Czechami i Węgrami Polacy mają znacznie większe poczucie zagrożenia utratą pracy.

Porównując opinie na temat pewności zatrudnienia i możliwości uzyskania dobrych zarobków w państwowych i prywatnych przedsiębiorstwach w poszczególnych krajach odnotowaliśmy zarówno różnice, jak i pewne cechy wspólne. Polacy i Węgrzy postrzegają sektor prywatny jako korzystniejszy ze względu na wysokość wynagrodzenia za pracę, podczas gdy Czesi podobnie oceniają obydwa sektory (różnica na korzyść sektora prywatnego jest nieistotna). Badani we wszystkich trzech krajach sądzą, że większe poczucie stabilizacji daje praca w przedsiębiorstwie państwowym niż prywatnym. Trzeba jednak zaznaczyć, że Polacy wyróżniają się wysokim poziomem obaw przed utratą pracy w obu sektorach gospodarki.

Opracowała

Macieja FALKOWSKA